

РЕЦЕНЗИЯ

**НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД НА ТЕМА " МЕДИКО-СОЦИАЛНИ АСПЕКТИ
В МЕНИДЖМЪНТА НА ПАЦИЕНТИ С ПСОРИАЗИС" ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА
НАУЧНАТА И ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН "ДОКТОР"**

**АВТОР: Д-Р ДИМИТРИНА КИРИЛОВА СЕРАФИМОВА
РЪКОВОДИТЕЛ: ПРОФ. Д-Р Т.ЧЕРКЕЗОВ, ДМ
РЕЦЕНЗЕНТ : ПРОФ. Д-Р ЕЛЕНА МЛАДЕНОВА ШИПКОВЕНСКА, ДМ**

На основание Заповед № РК 36-2842/ 20.12.2018 г. на Ректора на МУ- София – проф. Д-р В.Златков, дм, съм определена за член на Научно жури по процедура за защита на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ в област на висшето образование 7 ”Здравеопазване и спорт”, професионално направление 7.4. ”Обществено здраве” и научна специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”, с кандидат д-р Димитрина Кирилова Серафимова, докторант на самостоятелна подготовка в Катедра „Здравна политика и мениджмънт”, Факултет „Обществено здраве“, МУ – София.

Лични данни за кандидата

Д-р Димитрина Кирилова Серафимова завършва висше медицинско образование във ВМИ – София през 1984г.

Професионалната си кариера започва като лекар в Клинична лаборатория на Първостепенна окръжна болница – Благоевград, където работи до 1989г. От 1989 е избрана за Научен сътрудник в Научния институт по дерматология и венерология, София. От 1994г. е старши асистент в КДВ, МФ, МУ- София, а от 1999г. е избрана за главен асистент в същата катедра.

От 1995г. до 2013 г. е Зав. Клинична лаборатория ККВБ в УМБАЛ „Александровска“ ЕАД, на функционален принцип. От 2015г до сега е асистент в Катедра по дерматология и венерология, МФ, МУ- София.

Има признати 2 специалности: по Клинична лаборатория /1991г./ и по Кожни и венерически болести /1993г./

За дългия си научно-изследователски път д-р Серафимова е преминала през разнообразни форми на следдипломна квалификация и специализации у нас и в чужбина, сред които: по дерматология и венерология / Атина, Париж/, обучение по тема псориазис / Виена, Атина/, обучение по тема СПИН /София/, обучение по биохимия /София/ и др.

Д-р Серафимова е член на БЛС, Член на Българското дерматологично дружество, Член на Българското дружество по клинична лаборатория.

Преподавателската работа на д-р Серафимова включва участие в обучението на студенти по медицина, дентална медицина и фармация.

Владее руски, френски и английски.

Данни за дисертационния труд

Представеният труд е разработен на 166 стандартни машинописни страници, включващи текст, 22 таблици, 31 фигури и 3 приложения. Съдържанието е разпределено в 3 глави и заключителна част с изводи и препоръки. В основните глави е представен проблема по литературни данни, цел, задачи и методични подходи, резултати, анализ и обсъждане на резултатите от собствените проучвания. Библиографията съдържа 264 литературни източника, от които 32 на кирилица и 232 на латиница.

Актуалност на дисертационния труд

Няколко предпоставки определят актуалността на труда. Без да ги подреждам по тяхната обществена значимост, смятам че трябва да се имат предвид следните групи:

- Медицински - свързани със съвременен лечение на болните с псориазис, с цел повишаване на качеството им на живот.
- Психосоциални – за по-бързо възстановяване на болните и връщането им в тяхната социална среда.
- Организационни – свързани с модерни похвати в управлението на оказаната медицинска помощ.

Разработването и внедряването на „Мениджмънт на заболяването“ (*Disease management programmes*) е препоръчан подход от СЗО /2000г./, за преценка на начина на работа в клинични условия, чрез въвеждане на интегрирани и координирани здравни грижи, фокусирани върху цялостното клинично и извън-клинично протичане на болестта, с оглед осигуряване на комплексност, всеобхватност и непрекъснатост на грижите.

Това ми дава основание да определя избора на темата като удачен и самата тема като актуална за нашето здравеопазване.

Оценка на дисертационния труд

Литературният обзор обхваща целия комплекс от предпоставки, свързани с организацията на медицинското обслужване на болните с псориазис и управлението на диагностично-лечебния процес. Анализирани са клиничните форми, тежестта и лечението на псориазиса, методите за обективизиране на състоянието, значимите рискови фактори и качеството на живот. Използвани са становищата на много наши и чуждестранни изследователи при изясняване на ролята на селфмениджмънта – ключов момент в комплексната грижа, финансовата тежест на псориазиса за пациента, здравеопазването и обществото.

Целта на проучването и методичните подходи са правилно поставени. Целта е: „*Да се установи ролята на медицински и социални фактори като част от комплексния подход за контрол и управление на болестта и постигане на дългосрочно подобряване на качеството на живот на пациентите*“.

Важно достойнство на труда е методологията на проучването с подчертана комплексност и богатство на използваните методи, логическа последователност, коректност и иновативност.

С помощта на клинично-инструментални, епидемиологични и социологични методи, авторката охарактеризира **псориазисът** като отговорно решение, изискващо познания в дерматологията и клиничния мениджмънт, подчертан мултидисциплинарен подход при терапията и профилактиката, тъй като проблемът е колкото клиничен, толкова и психо-социален, предвид влошеното качество на живот на болните. Психологическото състояние е преценявано посредством определяне на степента на тревожност и депресия чрез самооценъчната скала Hospital Anxiety and

Depression Scale (HADS), а качеството на живот е оценено чрез въпросника - Dermatology Life Quality Index (DLQI).

Събраните данни са въведени и обработен със статистическия софтуерен продукт SPSS – SPSS for Windows 13.0. За ниво на значимост, при което се отхвърля нулевата хипотеза е избрано $p < 0,05$.

Текстът е илюстриран с подходящо разработени статистически таблици и графични изображения, които са високо информативни.

Оценка на резултатите

Проучването обхваща 2-годишен период на наблюдение (от 2014-2016 г.). Обхванати са достатъчен брой лица – 111.

Анализът на клиничния материал е извършен в няколко направления :

- оценка на резултатите в зависимост от давността и тежестта на заболяването;
- социално-демографски профил на пациентите;
- рисков профил и качество на живот на лицата с псориазис;
- анализ на вида на приложените лечебно-диагностични грижи.
- Оценка на професионалните и лични взаимоотношения на пациентите.

Изследвани са причините за възникване на заболяването, придружаващи заболявания, провокиращи фактори, времева и финансова тежест на псориазиса.

Достойнство на труда е това, че освен традиционните анализи на количествените и качествени индикатори, характеризиращи лечебно-диагностичните методи от тясно професионална гледна точка, авторката разглежда методите и от позициите на икономическите, социалните и психологичните аспекти на пазарната икономика, т.е. в контекста не само на най-доброто от клинична гледна точка, но и съобразено с икономическата ефективност и полезност на приложения метод.

Дисертантката подлага на критичен анализ организацията на доболничната и болничната медицинска помощ, които са важни предпоставки за постигане на оптимален терапевтичен и социален ефект. Доказала е, че системата за диспансерно наблюдение на пациентите с псориазис практически не функционира, независимо, че те не изпитват трудности при осъществяването на контролни прегледи. Пациентите посещават лекаря си само при неотложна необходимост и не получават комплексна оценка на цялостното състояние в динамика.

Положително оценявам разработените от д-р Серафимова насоки за подобряване на лечебно-диагностичния процес при лицата с псориазис, базиран на добра комуникация между специалистите и по-добра информираност и ангажираност на пациента, чрез:

- повече указания за пациентите (писмени, устни, обучение);
- регламентиране използването на интердисциплинарни консултации, включително с психолог, които да осигурят възможност за оценка на цялостното увреждане от болестта и по-адекватна социализация на пациентите.
- въвличане на пациентите в грижите за самите тях (себе-наблюдение и контрол на заболяването).

Приноси на дисертационния труд

Една по-обобщена характеристика на приносите на дисертационния труд би могла да се сведе до следното:

1. Проучването е новост в областта на медико-социалните изследвания и осветлява съществени страни от здравните, социални и психологически проблеми на болните с псориазис.
2. С помощта на богат набор от методи - социологически, епидемиологични и клинични, авторката охарактеризира псориазиса като заболяване, изискващо подчертан мултидисциплинарен подход, тъй като проблемът е колкото клиничен, толкова и психо-социален.
3. Потвърдена е ролята на провокиращите фактори и вредните поведенчески фактори в еволюцията на псориазиса.
4. Висока практическа и научно-информативна стойност имат получените резултати от социологичните проучвания и от оценъчните скали за мотивационната нагласа на пациентите, за техните взаимоотношения и качество на живот.
5. Разработената тема е своеобразен мост между клиничната и социалната медицина, между рутинната медицинска практика и здравния мениджмънт.

Дисертацията е написана на стилистично добър език. Във връзка с нея са направени 4 публикации, 2 от които - в чужбина.

Авторефератът към дисертационния труд отразява правилно структурата на дисертационния труд и съдържа в себе си най-съществените резултати и изводи от проучването.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Трудът напълно отговаря на изискванията на качествените и количествени критерии за развитие на академичния състав, посочени в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в МУ-София.

Д-р Димитрина Кирилова Серафимова е разработила дисертационен труд в актуална област. Наличието на дефицити в здравната ни информация, правят нейния труд навременен и трасиращ пътя за бъдещи научни проучвания. Приложението на адекватни методи, доброто изпълнение на проучването, получената нова информация и извеждането на важни за практиката изводи ми дават основание да предложа на членовете на Научното жури да гласуват с положителен вот за получаване на образователна и научна степен „доктор” по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”, на Д-р Димитрина Кирилова Серафимова.

София, 03.02.2019 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

/Проф. д-р Е. Шипковенска, дм/